

Jordens naturtillgångar hotas av bankrutt. Vågar partierna säga det?

Tre av riksdagspartierna ser just nu över sina partiprogram med målet att under 2013 fastställa dessa för de kommande 10-15 åren. De står inför ett dilemma. Å ena sidan finns den vetenskapliga världen och en upplyst allmänhet, som är klara över att naturresurserna är begränsade. Å andra sidan finns den förhärskande nationalekonomiska teori, som sedan länge styr tankande, väljande och handlande i samhället. Enligt denna teori är naturresurserna fria och outtömliga och något som vi förädlar och ger mervärden genom vårt arbete och tekniska kunnande.

När Adam Smith, som kallas nationalekonomins fader, publicerade denna ekonomiska teori i "An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations" år 1776, stämde den med verkligheten. På den tiden förnyades fortfarande naturens resurser i stort sett lika fort som de förbrukades och bröts ned. De avfall, föroreningar och andra nedbrytningsprodukter som bildades när resurserna förbrukades, omvandlades tillbaka till nya resurser igen via de resursuppbyggande processerna i naturen. Naturresurserna föreföll outtömliga. Livsbetingelserna på jorden kan också upprätthållas långsiktigt så länge som jordens resurser förnyas lika snabbt som de förbrukas. Så länge som industrisamhället låg i sin linda och verksamheterna där ännu inte hunnit alstra ämnen som ändrar livsmiljöns sammansättning och egenskaper, återanvände naturen fortfarande avfallen, föroreningarna och de andra nedbrytningsprodukterna och förnyade sina resurser av dem.

Detta gäller inte längre därför att uttagen och nedbrytningen av naturresurserna ökat sedan Adam Smiths dagar. Sedan länge är resursnedbrytningen större än förnyelsen av dem. Må vara att detta inte uppmärksammas förrän på senare år och i regel mycket motvilligt.

Numera minskar naturresurserna medan mängderna av avfall, föroreningar och andra nedbrytningsprodukter ökar på jorden. Dessutom medför kolossala mängder "naturfrämmande", d v s xenobiotiska, ämnen att livsmiljöns fysiska och kemiska sammansättning och egenskaper ändras mer och mer. De

överensstämmer allt sämre med vad vi och våra medvarelser är biologiskt anpassade till och beroende av för vår existens. Fenomenet kallas miljöförstöring och hotar vår välfärd och fortlevnad.

Denna effekt av resursnedbrytningen kom i någon mån att uppmärksammas politiskt under senare delen av 1900-talet och finns nu på de flesta agendor i form av krav på begränsning av koldioxidutsläpp. Det verkar vara vad den politiska opinionen hittills orkat ta till sig. Ökade halter av nedbrytningsprodukten koldioxid och andra gaser i luften ändrar som bekant dennas genomsläpplighet för värmestrålning. Det orsakar i sin tur de förändringar av klimatet som uppmärksammas i samhällsdebatten.

Andra uttryck för miljöförstörelsen är att bestånden av fisk, skog, fossila bränslen, tillgången till rent vatten, tjänlig odlingsmark och andra livsnödvändigheter minskar katastrofalt. Detta börjar så sakteliga uppmärksammas. Att kvarvarande bestånd och resurser i ökande omfattning förgiftas och förorenas av de avfall, föroreningar och andra nedbrytningsprodukter, som de resursförnyande processerna i naturen inte förmår att omvandla tillbaka till nya resurser har dock knappast uppmärksammas alls.

För att vi skall överleva på sikt måste dock livsmiljöns fysiska och kemiska sammansättning och övriga egenskaper, d v s de livsbetingelser upprätthållas, som vi är biologiskt anpassade till och beroende av för vår existens. Det betyder

1. att naturresurserna måste återskapas ur de avfall, föroreningar och andra nedbrytningsprodukter som bildas genom nedbrytningen av dem.
2. att detta återskapande måste hålla takten med resursnedbrytningen. I annat fall ändras livsmiljöns fysiska och kemiska sammansättning och egenskaper och vår överlevnad hotas.
3. att resursförnyelsen helst borde öka ännu mera, eftersom detta främja livets, inklusive mänsklighetens, möjligheter här på jorden.

Mänskligheten står således inför uppgiften att dels minska nedbrytningen av naturens resurser och dels att underlätta och stimulera förnyelsen och återuppbyggnaden av dem ur de avfall, föroreningar och andra nedbrytningsprodukter som uppkommer via resursnedbrytningen. Målet måste, som redan framhållits, vara att förnya naturens resurser i åtminstone samma omfattning och takt som vi förbrukar och bryter ned dem.

Detta förutsätter i sin tur att såväl resurser som resursförbrukning och resursförnyelse mäts med fysiska mått, t ex exergi. Det är ett mått på energins förmåga att genomdriva förändringar så väl som mått på skillnaden mellan olika fysiska och kemiska tillstånd. Den ekonomiska teori som styr vårt tänkande, våra val och våra handlingar alltsedan Adam Smiths dagar måste därför grundligt revideras och utvecklas till att vederbörligen beakta såväl förnyelsen som nedbrytningen av naturens resurser.

Det blir mycket intressant att under 2013 få se hur de partier, som då ska modernisera sina partiprogram, förhåller sig till att jordens tillgångar är begränsade och starkt hotade samt hur de bedömer konsekvenserna av att resursnedbrytningen är större än resursförnyelsen i livsmiljön. Vågar partierna dra de nödvändiga slutsatserna och låta dessa komma till uttryck i partiprogrammen och i den politik som partierna avser att föra de kommande 10-15 åren?

Staffan Delin

E-post: staffan.delin@telia.com

Postadress:

Kungsgatan 36 E,

713 31 Nora